

Mező- és erdőgazdasági viszonyok az Osztrákbirodalomban, különösb tekintettel Magyar- és Erdélyországra.

(Legújabb források után összeállított rövid statisztikai átnézet.)

1) Földtermelési viszonyok.

Az Osztrákbirodalomnak van 97,600,365 katastrális hold termőképes földje; 15,938,235 kat. hold (terméketlen föld) esik oly területekre, melyek részint mező- és erdőgazdasági czélokra alkalmatlanok, részint mint háztelek, mint ut, mint kőfejtő, tőzégbánya s u. t. használatnak.

A legújabban történt politikai változások következtében azonban — az átengedett lombárd-velencei királyság részére — a fennebbi sommából levonásba jő : 3,784,292 kat. hold termőképes és 584,908 „ „ terméketlen talaj.

Magyarországban van termőképes talaj : 31,297,991 kat. hold és 5,978,709 kat. hold terméketlen tér. Erdélyben 8,261,255 kat. hold termőképes és 1,287,245 kat. hold terméketlen föld.

A birodalomnak összes termő talaja áll:

35,290,440	kat. hold	szántóföldből,
115,318	„ „	rizsföldből,
13,702,758	„ „	rét és kertföldből,
15,199,672	„ „	legelőből,
1,278,499	„ „	szőlőből,
108.284	„ „	olaj-, borostyán- és gesztenyefa ültetvényből,
31,815,394	„ „	erdőségből.

Leszámításba jön azonban a lombárd-velencei királyság részére :

1,745,996	kat. hold	szántóföld,
114,292	„ „	rizs „
233,923	„ „	szőlő „
582,402	„ „	rét- és kertföld,
701,269	„ „	legelő,
9,980	„ „	olajfaerdő,
47,845	„ „	borostyán- és gesztenyefaerdő,
348,585	„ „	egyéb erdőség.

Magyarhonban esik szántókra : 12,653,459 kat. hold.

szőlőkre : 504,776 „ „

	rét- és kertekre:	4,341,048	kat. hold.
	legelőkre:	5,380,920	„ „
	erdőkre:	8,417,788	„ „
Erdélyben:	szántókra:	2,161,345	„ „
	szőlőkre:	46,989	„ „
	rét- és kertekre:	1,575,635	„ „
	legelőkre:	913,775	„ „
	erdőkre:	3,563,511	„ „

Gabonában és hüvelyes veteményekben termel az osztrák birodalom évenként:

52,602,039	bécsi mérő	tiszta	buzát,
54,759,856	„ „	„	rozst,
39,633,183	„ „		kukoriczát,
5,940,811	„ „		kétszerest,
34,870,242	„ „		árpát,
57,075,894	„ „		zabot,
4,756,968	„ „		tönkölt,
1,859,595	„ „		kölest,
754,771	„ „		paszulyt,
311,896	„ „		babot,
619,464	„ „		borsót,
327,496	„ „		lencsét,
524,559	„	mázsa	rizst.

Levonásba jön itt ismét Lomb.-Velenceze részére:

2,440,197	bécsi mérő	tiszta	buza,
107,027	„ „	„	rozsz,
4,906,592	„ „		kukoricza,
42,022	„ „		árpa,
350,284	„ „		zab,
113,069	„ „		tönköly,
9,061	„ „		köles,
518,419	„ „		rizs,
104,747	„ „		paszuly,
23,081	„ „		bab,
25,372	„ „		borsó és lencse.

Magyarország maga termel átlagban évenként:

tiszta	buzát	34,833,954	bécsi mérőt,
„	rozst	21,825,392	„ „
kukoriczát	21,561,936	„ „	

kétszerest	3,072,231	bécsi mérőt,
árpát	16,192,204	„ „
zabot	19,061,636	„ „
hajdinát	513,030	„ „
kölest	632,219	„ „
paszulyt	103,367	„ „
borsót	206,734	„ „
lencsét	43,576	„ „

Erdély orszá g termel évenként:

tiszta búzát	2,035,000	„ „
„ rozsot	3,180,000	„ „
kukoriczát	6,487,000	„ „
kétszerest	1,876,000	„ „
árpát	753,000	„ „
zabot	3,714,000	„ „
hajdint	325,378	„ „
kölest	61,622	„ „
paszulyt	89,000	„ „
babot	17,500	„ „
borsót	15,600	„ „
lencsét	8,900	„ „

Látható ezen számokból, miszerint buza, rozs, kukoricza, kétszeres, árpa és zab legnagyobb mennyiségben Magyarországnban termesztetnek, és pedig több mint 50%-ja az összes birodalom ebbeli termelésének. Hajdin, köles, paszuly, bab, borsó és lencse aránylag legnagyobb mennyiségben Gácsországban termesztetnek (közel 40%-ja az összes termelésnek). Az összes rizstermelésből a lombard-velencei királyságra 95 $\frac{1}{2}$ % esett

Az Osztrákbirodalom mezőtermelése tetemesen túlhaladja a belföldi szükségletet, úgy hogy kedvező viszonyok között a termékeknek jelentékeny mennyisége a külföldre adatik el.

1864-ben gabonában és hüvelyes veteményekben

	a külföldről bevitett: vám. m.	a külföldre kivetett: vám. m.
buzából	1,004,811	2,445,973
rozs, kétszeres }	590,462	559,570
hajdin, köles }		
kukoricza	406,568	124,580
árpa és maláta	285,292	637,701

	a külföldről bevitetett: vám. m.	a külföldre kivitetett: vám. m.
zab	274,617	338,729
rizs	58,178	171,231
hüvelyesek	41,417	203,665

Repceből a birodalom (Lomb.-Vel. leszámításával) évenként 665,450 b. mérőt termeszt. Legtöbb esik ezen számból Magyarországra, és pedig 482,624 b. mérő és Gácsországra 80,000 b. mérő; Erdélyre 9,400 b. m.

Lóhermagból legtöbbet termel aránylag Steierország: átlagosan évenként 25,000 mázsát.

1864-ben bevitetett a külföldről: 187,917 vám-mázsa olajmag (közte len- és kendermag is), 821 v.-m. mustármag és 7705 v.-m. lóhermag. Ellenben a külföldre kivitetett 945,417 v.-m. olajmag, 21 v.-m. mustármag és 77,940 v.-m. lóhermag.

Agumós és gyök növények közül csupán a burgonya-, és réparól vannak adataink. Burgonyából az évi összes termés (Lomb.-Velence nélkül) 80,741,071 bécsi mérő; csupán Magyarországon 16,362,000 b. mérő; Erdélyben 168,000 b. mérő. Répából az összes évi termés: 31,143,000 b. mérő; ebből esik Magyarországra 7,510,000 b. mérő; Csehországra legtöbb: 8,742,000 b. mérő. Legtöbb burgonya terem aránylag Gácsországban (24,228,000 b. mérő), Csehországban (16,721,000 b. mérő) és Morvaországban (12,240,000 bécsi mérő).

Káposzta legnagyobb mennyiségben Magyarhonban termesztetik, több mint 50%-ja a birodalom összes termelésének, mely 134,538,000 fejet teszen.

A birodalom terjedelmes rétjein évenként 215,796,000 mázsa szénát és 81,562,000 mázsa sarjut kaszálnak (Lomb.-Velence leszámításával). Azonkívül még 1,700,000 b. mérő bükkönnyt és 32 millio mázsa lóhert nyernek a marhatartás számára.

Magyarország maga 58³/₄ millió mázsa szénát és 17 millió mázsa sarjut; Erdély 21,800,000 mázsa szénát, 4,700,000 m. sarjut termel. Mindkettő együtt több mint 1 millió b. mérő bükkönnyt és 7 mil. mázsa lóhert állít elő.

Kender és len nagy területeken termesztetik Magyar- és Gácsországban; azontul, főleg a len, Csehországban. Egyedül Magyarország évenként 570,000 b. mázsa kendert és 263,800 b. mázsa lent; Erdély pedig 235,000 b. mázsa kendert és 34,000 b. mázsa lent

állit elő. Az összes birodalomban (Lomb.-Vel. leszámításával) kenderből 1,467,000, lenből 1,080,000 b. mázsa termesztetik, e mellett több mint 2 millió mérő kender- és lenmag.

Ezen számok azonban távolról sem elégítik ki a belföldi ipart, úgy hogy évenként rendszeren tetemes mennyiségű ebbeli nyers anyagot kell a külföldről behozni.

A gyári növények közül, melyek a birodalomban termesztetnek, legfontosabb a dohány és a komló. Az összes évi termés — dohányban 998,259 mázsára, komlóban 38,553 mázsára rug. Valamint ez utóbbira nézve első Csehország, 30,778 mázsával, úgy dohányra nézve hazánké az elsőség, mely egymaga 861,800 mázsát termeszt. Leszámítva Gácsországot 79,500 mázsával és Tirolt 4260 mázsával — a többi dohány mind a magyar korona országaiban terem.

Más kereskedelmi növények közül termesztetik a birodalomban még takácsmácsonya (Steierhonban közel 10 millió, Felső-Ausztriában 6 millió db. évenként), továbbá kisebb mértékben sáfrány, paprika, szaflor, kömény, ánizs, mák, édesgyökér sat.

Az összes birodalmi gyümölcstermesztés eredménye a következő évi átlag számokban fejezhető ki u. m. 181,400 mérő gesztenye és (Lomb.-Velence nélkül) 6 millió mérő egyéb különféle gyümölcs. A gesztenyének nagyobbik fele Lomb.-Velenczében termesztett; a többi gyümölcs jobbra Morva-, Cseh- és Steierországban meg Felső-Ausztriában tenyésztetik. Füge és mandula Dalmáthonban és Istriában is miveltetik; de nem bir valami jelentőséggel, míg ellenben az olajfatermesztés Dalmatiának fő keresetforrását képezi.

Magyarország aránylag igen szerényen szerepel a gyümölcstermesztésben, alig évi 94,000 mérővel; Erdély valamivel többel, t. i. 98,700 b. mérővel. Lomb.-Velence leszámításával legtöbb gesztenye hazánkban terem, évenként 32,000 b. mérő; utánna következik Tirol és Voralberg 24,657 b. mérővel.

Földirati fekvése, föld- és talajtani viszonyainál fogva az osztrák birodalom a világnak legelső bortermő országai közé tartozik. Csupán Felső-Ausztria, Salzburg, Szilézia és Gallicziában nem termesztetik bor, — Karintia és Bukovinában csak igen kevés, míg ellenben a birodalom többi országai igen nevezetes mennyiségű borokat termesztetnek, és pedig első sorban Magyarország (17,667,000 bécsi akóval); ezt követi Horvátország (1,999,000 b. akóval), Alsó-Ausztria (1,981,000 b. akóval), Tirol és Voralberg (1,579,000 b. akóval), Ha-

tárörvidék (1,398,000 b. a), Steierország (1,366,000 b. akóval), Dalmácia (1,337,000 b. akóval). Erdélyország (1,174,000 b. akóval) és Morvaország (1,040,000 b. akóval). — Ezen számok után egy kat. hold szőlőre 25 akó átlagtermés és minden lakosra 36 pint lehetséges fogyasztás vehető fel.

A borkivitel aránylag csekély, és különösebben csak a dalmát és egyéb tenger melléki borokra terjeszkedik.

Gyümölcsbor legnagyobb mennyiségben Felső-Ausztria, Tirol és Voralberg, azután Karintiában, — még szerpedig különösebben Gácsországban állítatik elő, bizonyos adataink ezen termelések mértékére nézve azonban nem léteznek. Ugyanez áll az ecsettermesztésre nézve; ámbár bizonyos, hogy ez mind önálló iparágak, mind sok gyárak, mind végre számos magángazdák által (különbféle hulladékok értékesítésére) igen nagy mennyiségekben előállítatik.

Jövő füzetünkben az állattenyésztési viszonyokra vonatkozó főbb adatokat fogjuk közölni.

S. P.

A tölgyshangok nevelése és kiültetése.

Suhángoknak (Heister) nevezzük a faiskolában nevelt 8—14' magasságu és 1—1½" vastagságu csemetéket.

Sok esetben csak a suhángültetés biztosítja a kívánt sikert. A 10 és több éves fiatalosokban lévő hézagokat csak suhángokkal lehet kiültetni; apróbb csemeték nem bírván gyorsan növvő környezetekkel lépést tartani, hátramaradnának s elnyomatnának; ha a fiatalosok ezenkívül legeltetnek, akkor a legelő marha által való károsítást kikerülendő, a hézagokat épen csak suhángokkal lehet beültetni. Egyáltalában oly helyeken, hol a kiültetett csemeték az emberek, vadak, és legelőmarhák károsításának inkább ki vannak téve, u. m. legelőkön, réteken, szántóföldek szélein, a községek határán, utak mellett, folyók partjain, egyedül a suhángültetés vezethet eredményre, mely látszólagos költségessége mellett, tekintve a biztos sikert, ily körülmények közt minden más ültetési módnál olcsóbb.

Hazánkban ezen ültetési módnak szerfelett nagy tere lévén, elmondjuk röviden a tölgyshangok nevelése és kiültetése körül követhető egyszerű eljárást.

Nagy figyelmet kell fordítani a vetényágyak s a faiskola talajá-